

1837

Причинна

Реве та стогне Дніпр широкий,
Сердитий вітер завива,
Додолу верби гне високі,
Горами хвилю підійма.
І блідий місяць на ту пору
Із хмари де-де виглядав,
Неначе човен в синім морі,
То виринав, то потопав.
Ще треті піvnі не співали,
Ніхто нігде не гомонів,
Сичі в гаю перекликалися,
Та ясен раз у раз скрипів.

В таку добу під горою,
Біля того гаю,
Що чорніє над водою,
Щось біле блукає.
Може, вийшла русалонька
Матері шукати,
А може, жде козаченька,
Щоб залоскотати.
Не русалонька блукає:
То дівчина ходить
Й сама не зна (бо причинна),
Що такеє робить.
Так ворожка поробила,
Щоб менше скучала,
Щоб, бач, ходя опівночі,
Спала й виглядала
Козаченька молодого,
Що торік покинув.
Обіщався вернутися,
Та, мабуть, і згинув!
Не китайкою покрились
Козацькі очі,
Не вимили біле личко

Слізоньки дівочі:
 Орел вийняв карі очі
 На чужому полі,
 Біле тіло вовкі з'їли —
 Така їого доля.
 Дарма щоніч дівчинонька
 Його виглядає.
 Не вернеться чорнобривий
 Та ї не привітає,
 Не розплете довгу косу,
 Хустку не зав'яже,
 Не на ліжко, в домовину
 Сиротою ляже!

Така її доля... О Боже мій мілий!
 За що ж ти караєш її, молоду?
 За те, що так широко вона полюбила
 Козацькі очі?.. Прости сироту!
 Кого ж її любити? Ні батька, ні ненъки:
 Одна, як та пташка в далекім краю.
 Пошли ж ти її долю — вона молоденька,
 Бо люде чужій її засміють.
 Чи винна ж голубка, що голуба любить?
 Чи винен той голуб, що сокіл убив?
 Сумує, воркує, білим світом нудить,
 Літає, шукає, дума — заблудив.
 Щаслива голубка: високо літає,
 Полине до Бога — милого питати.
 Кого ж, сиротина, кого запитає,
 І хто їй розкаже, і хто теє знає,
 Де мілий ночує: чи в темному гаю,
 Чи в бистрім Дунаю коня напова,
 Чи, може, з другою, другую кохає,
 Її, чорнобриву, уже забува?
 Якби-то далися орлині крила,
 За синім би морем милого знайшла;
 Живого б любила, другу б задушила,
 А до неживого у яму б лягла.
 Не так серце любити, щоб з ким поділиться,
 Не так воно хоче, як Бог нам дає:
 Воно жить не хоче, не хоче журиться.

«Журись», — каже думка, жалю завдає.
О Боже мій милий! Така Твоя воля,
Таке її щастя, така її доля!

Вона все ходить, з уст ні пари.
Широкий Дніпр не гомонить:
Розбивши вітер чорні хмари,
Ліг біля моря одпочить.
А з неба місяць так і сяє;
І над водою, і над гаєм,
Кругом, як в усі, все мовчить.
Аж гульк — з Дніпра повиринали
Малі діти, сміючись.
«Ходімо гріться! — закричали. —
Зійшло вже сонце!» (Голі скрізь;
З осоки коси, бо дівчата.)

.....

«Чи всі ви тута? — кличе мати. —
Ходім шукати вечерять.
Пограємось, погуляймо
Та пісеньку заспіваймо:
Ух! Ух!
Солом'яний дух, дух!
Мене мати породила,
Нехрещену положила.
Місяченку!
Наш голубоньку!
Ходи до нас вечеряти:
У нас козак в очереті,
В очереті, в осоці,
Срібний перстень на руці;
Молоден'кий, чернобровий;
Знайшли вчора у діброві.
Світи довше в чистім полі,
Щоб нагулятись доволі.
Поки відьми ще літають,
Поки піvnі не співають,
Посвіти нам... Он щось ходить!
Он під дубом щось там робить.
Ух! Ух!
Солом'яний дух, дух!

Мене мати породила,
Нехрещену положила».

Зареготались нехрещені...
Гай обізвався; галас, зик,
Орда мов ріже. Мов скажені,
Летять до дуба... Нічичирк...
Схаменулись нехрещені,
Дивляться — мелькає,
Щось лізе вверх по стовбуру
До самого краю.
Ото ж тая дівчинонька,
Що сонна блудила:
Отаку-то їй причину
Ворожка зробила!
На самий верх на гіллячці
Стала... В серце коле!
Подивилась на всі боки
Та й лізе додолу.
Кругом дуба русалоньки
Мовчки дожидали;
Взяли її, сердешную,
Та й залоскотали.
Довго, довго дивувались
На її уроду...
Треті півні: кукуріку! —
Шелеснули в воду.

Защебетав жайворонок,
Угору леточи;
Закувала зозуленька,
На дубу сидячи;
Защебетав соловейко —
Піща луна гаєм;
Червоніє за горою;
Плугатар співає.
Чорніє гай над водою,
Де ляхи ходили;
Засиніли понад Дніпром
Високі могили;
Пішов шелест по діброві;
Шепчути густі лози.